

«ЗОЛОТІ ДВАДЦЯТІ» В ЛІТЕРАТУРІ ВЕЙМАРСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Холенковський К., Букач В. М.

Докорінні зміни у свідомості людини після Першої світової війни відкрили нову епоху для людства. Валилися вікові підвалини буржуазного світу. Під впливом революції в Росії та поразки у війні в листопаді 1918 року спалахнуло повстання військових моряків в Кілі, що стало початком революційних виступів по всій Німеччині. Хоча Листопадова буржуазно-демократична революція 1918 року була пригнічена, вона викликала глибокі зміни в свідомості широких верств німецького народу, призвела до значного поліпшення інтелігенції. У післявоєнний період з'являється велика кількість віршів, прозових, драматургічних і публіцистичних творів, в яких віталася революція. Влітку 1919 року Веймарські установчі збори прийняли конституцію, яка зафіксувала скасування монархії і встановлення республіки. І, хоча, невдала конституція і посилення класової боротьби невдовзі стали головними причинами повної зміни національного курсу, «Золоті двадцяті», як їх вперше назвав публіцист Курт Тухольський [1;16], стали цілою епохою, що символізувала собою розквіт демократичних та ліберальних ідей серед митців та інтелігенції. Саме на цей період припадає розквіт творчості багатьох німецьких письменників.

Провідною ідеєю в творах німецьких авторів того часу було засудження війни й відмова від імперських цінностей, на угоду «новим» ліберальним і демократичним. Значна частина літератури носила яскравий антивоєнний характер, підкреслюючи безглуздість величезних руйнувань, жертв і страждань людей на фронті і в тилу. Найпоширенішими антивоєнними творами були «Війна» (1928 р.) Людвіга Ренна і «На Західному фронті без змін» (1929 р.) Еріха Марії Ремарка.

У центрі твору Е. М. Ремарка знаходяться прості німецькі солдати, які відчують на собі всі жахи війни: бомбардування, артилерійські обстріли, газові атаки, рукопашні сутички. Вони постійно бачать смерть своїх товаришів і вже не відчують страху за власне життя. Але у цих «окопних людей» поступово пробуджується почуття провини за все, що відбувається на війні. «Книга ця — ані звинувачення, ані сповідь. Це тільки спроба розповісти про покоління людей, що їх занапастила війна, навіть як хто з них і не попав під снаряди» [2;7]. Роман Ремарка розійшовся тиражем в 8 млн примірників і був переведений на 30 мов світу.

Згодом, духовна криза населення й зневіра у парламентській владі знаходить відголоски в творах письменників, таких як Г. Манн. Він проявляє все більше сумнівів у можливостях буржуазного парламентаризму. Критика письменником правлячих кіл буржуазної Німеччини стає помітнішою, що позначилося в романі «Голова» (1925 р.). У цьому романі зображена Німеччина на рубежі XIX і XX ст., коли вона готувалася вступити в нещадну боротьбу за переділ світу, за нові колонії. З цією метою

Німеччина швидко озброювалася, створювала сильну армію і морський флот.

«Голова» - роман антивоєнний, але антивоєнна тема розробляється в ньому по-особливому. Г. Манн цікавлять перш за все соціальні причини, що викликали війну, він показує ті громадські кола, які були зацікавлені в загарбницькій війні - промислових і фінансових магнатів. Говорячи про задум свого твору, можна зауважити, що «Голова» - роман, який в епоху, безпосередньо попередню війні, перш за все показує відповідальність за неї важкої і військової промисловості. Книга носила досить похмурий, песимістичний характер, який пояснювався невір'ям письменника в швидке звільнення німецького народу.

До роману «Голова» примикає новела «Кобес» (1925 р), яка представляє «найбільш яскраве зображення суті імперіалістичного підприємництва в світовій літературі». Образ імперіалістичного хижака Кобеса, який зосередив у своїх руках величезну владу, безжально зневажає простих людей, малюється письменником в гарячкової, експресіоністській манері.

У другій половині 1920-х років Г. Манн створив ряд романів: «Мати Марія» (1927 р.), «Євгенія, або Епоха бюргерства» (1928 р.), «Велика справа» (1930 р.), а також новели, літературно-критичні та публіцистичні статті. Для цих романів характерне тяжіння до гостро драматичних, часом авантюрним ситуацій.

У німецькій літературі 20-х років також не було єдності. У ній боролися один з одним різні напрямки. Велику популярність в Німеччині в період Веймарської республіки набула творчість експресіоністів з її яскраво вираженою антивоєнної спрямованістю. Широко відомі були драми Г. Кайзера, В. Газенклевера, Е. Толлера, лірика І. Бехера, романи Л. Франка. Експресіоністи випустили поетичну антологію «Друзі людства. Поезія світової революції» (1919 р.), в якій віталася революція, витлумачена експресіоністами по-своєму. Естетика експресіонізму будувалася на послідовному запереченні всіх попередніх літературних традицій, особливо натуралізму і імпресіонізму - його безпосередніх попередників. На противагу імпресіоністів, безпосередньо нотувавши свої суб'єктивні спостереження і враження від дійсності, експресіоністи прагнули намалювати образ часу, епохи, людства. Тому вони відкидали правдоподібність прагнучи до чогось вищого, універсального. Їх метод типізації був абстрактним: в творі виявлялися загальні закономірності життєвих явищ, все приватне, індивідуальне опускалося. Жанр драми, наприклад, часом перетворювався на своєрідний філософський трактат. На відміну від натуралістичної драми людина в драматургії експресіоністів була вільна від впливу середовища. У драмі була відсутня реальна різноманітність життєвих протиріч і все те, що пов'язано з індивідуальністю. Герої драм часто не мали імені, а володіли тільки класовими або професійними ознаками.

Усередині експресіонізму можна намітити два напрямки, протилежних за своїми ідейно-естетичними позиціями. Письменники демонстративно підкреслювали свою аполітичність, байдужість до злободенних суспільних

проблем, групувалися навколо журналу «Штурм (Der Sturm). Ліві експресіоністи («активісти»), пов'язані з журналом «Акціон» (Aktion), декларували і послідовно відстоювали гасло соціальної місії митця. Театр розглядався ними як трибуна, кафедра проповідника, а поезія - як політичний відгук. Соціальна спрямованість і підкреслена публіцистичність - характерна особливість «активістів», найбільш значних діячів експресіонізму: І. Бехера, Ф. Вольфа, Л. Рубінера, Г. Кайзера, В. Газенклевер, Е. Толлера, Л. Франка, Ф. Верфеля, Ф. Унру.

У ці роки також виникає реваншистська, націоналістична література. Її зачинателями стали Е. Юнгер, Е. Двінгер, Е. Кольбенхойер, Г. Грімм, автор горезвісного роману «Народ без простору» (1926 р). Ця назва пізніше стало крилатою формулою нацистських пропагандистів, що пояснювала «право» Німеччини на завоювання чужих земель. На противагу націоналістично спрямованим письменникам виникають періодичні видання, автори яких виступають з активною критикою в бік радикалів. («Die Weltbühne», «Всесвітня Трибуна»).

Одним з найактивніших публіцистів і противників радикалів був Курт Тухольський. В політичній журналістиці він дебютував на початку 1919 року серією антимілітаристських статей «Військові документи» (Militaria), де він піддав гострим нападкам імперіалістичний дух німецького офіцерського корпусу. Не менш жорстко він таврував політичні вбивства лівих, лібералів і пацифістів, що почастишали в перші роки існування Веймарської республіки (зокрема, вбивства Карла Лібкнехта, Розі Люксембург, Маттіаса Ерцбергера, Вальтера Ратенау і напади на Філіпа Шейдемана і Максиміліана Гардена). Тухольський також не скупився на критику демократичних політиків, які, на його думку, були занадто терпимі до своїх політичних опонентів. Він не тільки писав про політику, а й сам прямо брав участь в політичній діяльності: так, він був одним з організаторів пацифістської і антимілітаристської організації «Союз фронтовиків за мир» і намагався вступити в НСДПН (Незалежна соціал-демократична партія Німеччини). Однак членом НСДПН Тухольський так і не став через критику окремих її представників. Також Курт був відомий своїми різкими прогнозами, щодо «правого» майбутнього Німеччини і був одним з перших, хто виступив з критикою Гітлера. Але, розуміючи, байдужість оточуючих до його застережень поступово відійшов від публіцистики, а з приходом до влади Гітлера був вимушений емігрувати.

Веймарська доба є одним з найбільш складних періодів в Німецькій історії літератури. Багато істориків інтерпретували даний період виключно як перехідний до нацистської диктатури. Однак епоха Веймара - важливий період в історії сучасної Німеччини, особливо в сфері літератури і мистецтва, що пов'язано, перш за все, з розвитком демократичних свобод.

1. Schebera, J. The Golden Twenties: Art and Literature in the Weimar Republic. / В. Schrader – New Haven: Yale University Press, 1988. – 271 p.
2. Ремарк, Е.М. На західному фронті без змін / Е. М. Ремарк.– К.: Клуб сімейного дозвілля, 2017. – 240 с.

3. Манн Г. Империя. Голова / Г. Манн. –М.: Художественная литература, 1958. – 312 с.
4. Манн Г. Верноподданный / Г. Манн. – М.: Художественная литература, 1971. – 704 с.
5. Ренн Л. Война / Л. Ренн – М.: Художественная литература, 1980. – 288 с.
6. Humble, M. Introduction to German Literature, 1871-1990 / K. Furness– Munich: Macmillan, 1994. – 216 p.
7. Leydecker, K. German Novelists of the Weimar Republic: Intersections of Literature and Politics
– Rochester NY: Boydell & Brewer Camden House, 2006. – 286 p.